

Debatt om psykiatrivård

GERD BENNECHE

I det andre huset

Gyldendal Norsk Forlag,
Oslo 1977, 165 s, ca nkr 69: —

Den 19 februari 1974 hamnade norsk psykiatrivård i gunst genom en avslöjande artikel i *Dagbladet*. Rubriken löd: *Vetenskap i tortyr*. Stoffet hade en journalist snappat ur tidskriften *Nordisk Psykologi* nr 5/73, som under titeln *En beteendeteoretisk behandlingsform* mycket ingående beskrev hur man på ett sjukhus medels beteendeterapeutiska metoder — ett straff- och belöningssystem — höll en 12-årig flicka, *Gro*, isolerad och bunden till sängs med hand- och fotremmar. En norsk motsvarighet till det i Sverige uppmärksammade Elisabeth-fallet på Långbro.

Gro-fallet är en historia om makt och vanmakt inom psykiatrivården. Barnets vanmakt inför sina vårdare. Vårdarnas vanmakt inför en prestigebunden behandlingsform utarbetad på universitetsnivå — kallad forskning! Inte heller den myndighet som har att kontrollera psykiatrivården gick fri från vanmaktskänslan. Myndigheten fann det säkrast att hålla sig undan.

Artikeln i *Dagbladet* väckte en

enorm samhällsdebatt i Norge som engagerade alla former av massmedia. Denna debatt ledde i sin tur till rättegångar där sjukhusets behandlingspersonal ställdes till ansvar. Myndighetspersoner och universitetsdekaner gick fria i ansvarsfrågan! Rättsprocessen pågår än idag.

Gerd Benneche, journalist och jurist, har skrivit en slags vitbok om fallet Gro: *I det andre huset*, utgiven av *Gyldendal Norsk Forlag*. I sin bok redovisar Benneche nya fakta i Gro-fallet. Benneche vill att allt det material som finns om Gro och samhällets behandling av henne ska användas för studier av de mekanismer som styr psykiatrivårdens förhållande till de människor som är i behov av vård.

Just på grund av sin saklighet måste boken uppfattas som ett ypperligt dokument. Benneche har skickligt varvat sakdebatt med autentiska utdrag ur de minutiöst förda dagböcker som Gros terapeuter förde under flera år. För många kommer den läsningen att verka chockerande. Dagböckerna, lästa i ett sammanhang, visar att Gro under två års tid systematiskt var utsatt för en enda lång bestraffningsprocedur, där svält tillhörde den vanligaste bestraffningen.

Men Benneche menar att de händelser som kom i dagen vid rättegångarna — händelser som hon belyser och tar upp till debatt i boken — bara är toppen av ett isberg. Benneche ser Gro-fallet som bara ett exempel av många på vårt svek mot samhällets svagaste.

Johnny Samuelsson

Reportage från terapeutiskt samhälle

HANNA OCH BRUCE
CLEMENTS

Ungdomshemmet

Bokförlaget Prisma, Lund 1977,
178 s.

Ungdomshemmet är en bok, som på ett franskklassisistiskt manér tar oss med att under ett dygn leva tillsammans med innevånarna i Perception House, Willimantic, Connecticut.

Innevånarna är en grupp unga narkomaner, både pojkar och flickor, vilka nästan samtliga kommit till Perception House av tvång. Valet har stått mellan detta och fängelse.

Huset är beläget mitt inne i staden Willimantic. Om man stannar kvar eller inte är till syvende och sist varje innevånares eget val, även om gruppens reaktioner har stor betydelse.

Läsaren förs in i huset tidigt på morgonen en onsdag i april. Där inne sitter Debbie, som har haft natt-jour och väntar på att klockan skall bli en kvart i sju, så att hon kan väcka Peter och låta honom ta över kontorsgöromålen. Så småningom vaknar hela huset och dess innevånare presenteras undan för undan. Samtidigt åter man frukost, lunch och middag, har sina gruppmöten och var och en fullgör sina åligganden, vilka ofta har med husets ans och vård att göra. I början är det ganska svårt för läsaren att få ett grepp om det "terapeutiska samhälle", som dessa personer lever i. För att öka läsarens förståelse görs ideliga tillbakablickar, i form av anamnestiska data, rörande de inskrivna ungdomarna. Bland personalen finns det flera, som har ett kriminellt förflutet, vilket också redogörs för.

Vad man saknar är en inledande programförklaring från förfat-

tarna, vilka teorier och/eller egna erfarenheter, som ligger bakom sättet att arbeta på Perception House. Vilka fördelar och eventuella nackdelar har de funnit hos sitt system? Såsom boken nu är upplagd får man lite då och då reda på olika typer av "instrument", som används för att påverka husets innevånare.

Ett exempel på detta är "apskylten", som Cliff måste ha runt halsen när han vistas i huset. Går han ut får han ta den av sig. Denna skylt nämns på sidan 45, men inte förrän på sidan 101 får man reda på varför Cliff har den, och hur han upplever den. Cliff har nämligen hotat en av de andra ungdomarna (det bor för närvarande 10 i huset), med fysiskt våld, något som är strängt förbjudet på hemmet. Därför bär han nu skylten runt halsen. Cliff säger att han inte upplever skylten som besvärande. Han tycker att det är som det skall vara att han måste bära den. Den enda olägenheten med skylten är att den är tung och att de snören, som den är fastsatt i skär in i halsen om man inte lindar dessa med något.

I slutet av boken, dvs sent på onsdagskvällen, rymmer Cliff och man upplever som läsare att den här apskyltens varande eller inte borde ha penetrerats mer. Som det nu är har man svårt att se skylten, som ett medel i behandlingen på hemmet. Man upplever den istället snarare i enlighet med Baths ord, såsom något förnedrande och onaturligt.

Beskrivningen av stormötet i huset på kvällen är däremot ingående och dramatiskt tecknad. Sue anklagas av Peter för att ha "lagt sig ut för honom". Detta är förbjudet på hemmet och man varnar ofta ungdomarna för att börja umgås intimt med varandra. En av idéerna på Perception House är att man först och främst skall se på och uppleva

varandra såsom bröder och systar, och i andra hand såsom könsvarelser. Därför sätter Peters anklagelse igång en enorm dynamik i gruppen. Grupprocessen ger en bra bild av hur långt de olika medlemmarna kommit i sin utveckling, men också en viss uppfattning om personalens terapeutiska approach. Mötet avslutas med att Steve berättar något som han själv kallar en godnattsaga för gruppen. "Han ger en skildring av ett par som han kände när han var intagen på Marathon House. De hade ett avtal. Kunde inte hålla sig ifrån varandra, rymde tillsammans och numera knarkar de tillsammans. Det är en vacker kärlekssaga, slutar han" (sid 163).

Under de senaste åren har intresset för terapeutiska samhällen ökat, så också i vårt land. För lekmannen, som vill skaffa sig en uppfattning om hur ett dylikt samhälle fungerar, ger boken en intressant inblick. Däremot får den nog anses för populär i sin beskrivning, för att ge den yrkesverksamme psykoterapeuten ökade kunskaper.

Kerstin Fällström

Åldringsvårdens upprustning

RUTH-TURID PETTERSEN

Något kan göras!

Wahlström & Widstrand, Helsingborg 1976, 146 s, ca kr 33: 20

Hittills har åldringsvården fungerat som en institution för gamla människor som samhället inte längre har bruk för. Främst har vården varit inriktad på att sörja för de gamlas *fysiska* behov. Institutionsvården upplevs som en plats dit man hänvisas i väntan på döden. Inte undra på att en institutionsplacering därför är förknippad med fruktan — dödsfruktan.

Vi måste sluta *producera* vårdpatienter till våra institutioner för åldringspensionärer, uppmanar *Ruth-Turid Pettersen* i sin bok *Något kan göras!*, utgiven av *Wahlström & Widstrand*.

Även gamla människor har behov som ska täckas! Även gamla människor har rätt till ett meningsfyllt liv! Därför, menar Pettersen, måste behandlingen av de gamla på våra institutioner vara inriktad på *socialiserande* och *rehabiliterande* aktiviteter — och dessa aktiviteter ska utgå från *pensionärens* behov.

Det är hög tid att formulera ett gemensamt program för hur samhället ska möta 80-talets åldringsvård. Pettersen ser en fara i att enbart en snabb utbyggnad av åldringsvården ses som en lösning. Nej, satsningen måste göras på en rad andra områden. Som exempel nämner Pettersen att personalfrågan är försummad. Nya vårdinstitutioner kan inte öppnas för att personal saknas.

Vidare finns det en klyfta mellan den kunskap man faktiskt har idag om gamla människors medicinska, psykiska och sociala problem — och den vård som praktiskt utövas inom åldringsvården. Denna kunskap, i förening med nya idéer, måste få utrymme i det praktiska jobbet. Det skulle göra arbetet mer inspirerande.

Åldringsvården måste bli mer tidsenlig! Det kräver satsningar på utbildning, fortbildning, genomtänkta arbetsformer, information osv. Kostnaderna för de här satsningarna behöver inte bli allt för höga, menar Pettersen och ger i sin bok sakliga och praktiska råd för hur satsningarna kan göras.

Resultatet skulle bli att jobbet inom åldringsvården blev mer attraktivt — och fick den status det förtjänar.

Johnny Samuelsson